

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Ρύθμιση Οφειλών και Παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας»

I. Γενικά

Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε μετά την επεξεργασία του από τη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, αποτελείται από 270 άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου, και διαρθρώνεται σε 5 «Βιβλία», τα οποία περιλαμβάνουν Μέρη και Κεφάλαια. Ειδικότερα:

Το πρώτο βιβλίο (άρθρα 1-74) έχει τίτλο «Πρόληψη της αφερεγγυότητας» και περιλαμβάνει τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος (άρθρα 1-4), προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ο ορισμός διαδικασιών πρόσβασης των οφειλετών σε σαφή και διαφανή εργαλεία αφενός μεν έγκαιρης προειδοποίησης ότι συντρέχουν περιστάσεις, που μπορεί να οδηγήσουν σε αφερεγγυότητα, αφετέρου δε έγκαιρης επισήμανσης της ανάγκης για άμεση αντίδραση, ανάλογα με τα εκτιμώμενα επίπεδα αφερεγγυότητας και συγκεκριμένα, προβλέπεται η θέσπιση Ηλεκτρονικού Μηχανισμού Προειδοποίησης, Κέντρων Εξυπηρέτησης Δανειοληπτών, Γραφείων Εξυπηρέτησης Δανειοληπτών, καθώς και παροχή εξειδικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών από Επαγγελματικά Επιμελητήρια και Συλλόγους.

Στο δεύτερο μέρος (άρθρα 5-69) θεσπίζονται διαδικασίες πρόληψης αφερεγγυότητας, με την εισαγωγή εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών, διαδικασία εξυγίανσης, ως στάδιο της προπτωχευτικής διαδικασίας, καθώς και σχετικό μητρώο εμπειρογνομόνων. Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 5-30) περιλαμβάνονται διατάξεις για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών με χρηματοδοτικούς φορείς, το Δημόσιο και Φορείς Κοι-

νωνικής Ασφάλισης, με πρόσβαση σε ηλεκτρονική πλατφόρμα ηλεκτρονικής υποβολής και διαχείρισης των αιτήσεων, δίνονται ορισμοί για τις ανάγκες εφαρμογής του εν λόγω κεφαλαίου, καθορίζεται, μεταξύ άλλων, το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για την υποβολή αίτησης από τον οφειλέτη για εξωδικαστική ρύθμιση οφειλών και την πρόσκληση από τον πιστωτή για εξωδικαστική αναδιάρθρωση οφειλών, το περιεχόμενο της αίτησης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής άδειας από τον οφειλέτη για κοινοποίηση επεξεργασία και διασταύρωση δεδομένων του που περιλαμβάνονται στην αίτηση και ορίζονται από τον νόμο, καθορίζεται η διαδικασία υποβολής της αίτησης και οι συνέπειές της, οι δυνατότητες και το πλαίσιο διαπραγμάτευσης τυχόν υποβληθείσας πρότασης ρύθμισης των πιστωτών, λαμβανομένων υπόψη τυχόν οφειλών προς το Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, για τη συμμετοχή και τη συνεργασία των οποίων κατά τη διαδικασία αναδιάρθρωσης οφειλών τίθενται ειδικές ρυθμίσεις, θεσπίζεται το πλαίσιο κατάρτισης και υπογραφής, το περιεχόμενο και τα παραγόμενα έννομα αποτελέσματα της συναφθείσας σύμβασης αναδιάρθρωσης, καθώς και οι συνέπειες αθέτησης της σύμβασης, προβλέπονται δε προϋποθέσεις και κριτήρια παροχής επιδότησης στην καταβολή των δόσεων για την αποπληρωμή δανείων που εξασφαλίζονται με την κύρια κατοικία τους. Περαιτέρω, στο Κεφάλαιο Β' (άρθρα 31-64) προβλέπεται διαδικασία εξυγίανσης, η οποία συνίσταται στην κατάρτιση και επικύρωση συμφωνίας μεταξύ της οφειλέτριας επιχείρησης και πιστωτών της, έχει δε ως σκοπό τη διατήρηση, αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και ανόρθωση της επιχείρησης, ρυθμίζονται δε με τις διατάξεις του παρόντος, μεταξύ άλλων, οι προϋποθέσεις κατάρτισης και αποδοχής της συμφωνίας από ορισμένη πλειοψηφία πιστωτών της επιχείρησης, ζητήματα συναίνεσης του οφειλέτη, σύμπραξης τρίτων, συμμετοχής και παροχής συναίνεσης του Δημοσίου και δημοσίων εν γένει φορέων, ο τύπος, το περιεχόμενο, οι αιρέσεις της συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς και το περιεχόμενο του επιχειρηματικού σχεδίου που τη συνοδεύει. Επιπλέον, καθορίζονται τα στοιχεία της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας και τα συνοδευτικά έγγραφα της, συμπεριλαμβανομένης έκθεσης εμπειρογνώμονα, ρυθμίζονται τα ουσιαστικά και δικονομικά ζητήματα της διαδικασίας που ακολουθείται ενώπιον του δικαστηρίου, το οποίο είναι αρμόδιο για τη συζήτηση της αίτησης, μέτρα που μπορούν να ληφθούν πριν από την κατάθεση της αίτησης, τα έννομα αποτελέσματα που παράγονται μετά από την κατάθεση και μετά από τη δικαστική επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς και θέματα σχετικά με την ακύρωσή της. Εξ άλλου, στο Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 65-69) προβλέπεται σύσταση μητρώου εμπειρογνομόνων, στο πλαίσιο των σχετικών ρυθμίσεων του νομοσχεδίου.

Στο τρίτο μέρος (άρθρα 70-74) περιλαμβάνονται εξουσιοδοτικές, τροποποιητικές/καταργητικές, τελικές και μεταβατικές διατάξεις, σχετικά με ρυθμίσεις του πρώτου βιβλίου.

Το δεύτερο βιβλίο (άρθρα 75-211) έχει τίτλο «Πτώχευση» και αποτελείται από δέκα μέρη. Διά των διατάξεων του Πρώτου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε τρία Κεφάλαια (άρθρα 75-90), ρυθμίζονται τα περί κήρυξης της πτώχευσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 75-85), υπό τον τίτλο «Σκοπός - Προϋποθέσεις - Πτωχευτικό Δικαστήριο», ορίζεται ο σκοπός της πτώχευσης (άρθρο 75), τίθενται οι υποκειμενικές και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις της (άρθρα 76-77) και καθορίζεται το αρμόδιο πτωχευτικό δικαστήριο μαζί με σχετικά δικονομικά ζητήματα (άρθρο 78). Περαιτέρω, ορίζονται τα περί αίτησης της πτώχευσης, και συγκεκριμένα το αντικείμενο, το περιεχόμενο και τα σχετικά δικαιολογητικά (άρθρο 79). Καθορίζονται τα περί απόρριψης της αίτησης λόγω μη πλήρωσης των προϋποθέσεων ή συνεπεία καταχρηστικής άσκησης (άρθρο 80), και ρυθμίζονται τα σχετικά με το περιεχόμενο της απόφασης κήρυξης της πτώχευσης (άρθρο 81), με τα ένδικα βοηθήματα της ανακοπής και της αίτησης ανάκλησης (άρθρα 82-83), με τη δημοσιότητα των σχετικών με την πτώχευση αιτήσεων και αποφάσεων (άρθρο 84), και με την ενδεχόμενη καταχώρησή της στο υποθηκοφυλακείο ή στο κτηματολόγιο (άρθρο 85). Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 86-87), υπό τον τίτλο «Εξασφαλιστικά μέτρα», ρυθμίζονται τα προληπτικά μέτρα που δύναται να διατάξει το δικαστήριο προς εξασφάλιση της πτωχευτικής εκκαθάρισης καθώς και το ζήτημα της σφράγισης της πτωχευτικής περιουσίας. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 88-90), υπό τον τίτλο «Αντίκλητοι – Έξοδα – Προμήθειες», ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τον ορισμό αντικλήτου, τα δικαστικά έξοδα και τις προθεσμίες του νομοσχεδίου.

Διά των διατάξεων του Δεύτερου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε έξι Κεφάλαια (άρθρα 91-127), ρυθμίζονται τα περί των συνεπειών της πτώχευσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 91-95), υπό τον τίτλο «Συνέπειες της πτώχευσης ως προς τον οφειλέτη», ρυθμίζονται οι συνέπειες της πτώχευσης ως προς τον οφειλέτη και οριοθετούνται τα ζητήματα της πτωχευτικής περιουσίας και της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 96-102), υπό τον τίτλο «Συνέπειες της πτώχευσης ως προς τους πιστωτές», ρυθμίζονται αναλυτικά οι συνέπειες της πτώχευσης ως προς τους ανέγγυους, ενέγγυους, προνομιούχους και τελευταίας σειράς πιστωτές. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 103-111), υπό τον τίτλο «Συνέπειες της πτώχευσης ως προς τις συμβάσεις», ρυθμίζονται οι συνέπειες της πτώχευσης ως προς τις συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των συμβάσεων εργασίας. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ΄

(άρθρα 112-115), υπό τον τίτλο «Αποχωρισμός και πτωχευτική διεκδίκηση», ρυθμίζονται τα περι αποχωρισμού αντικειμένων και διεκδίκησης εμπορευμάτων από την πτωχευτική περιουσία. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε΄ (άρθρα 116-126), υπό τον τίτλο «Πτωχευτική ανάκληση», ρυθμίζονται αναλυτικά τα περι ανάκλησης επιζήμιων για τους πιστωτές πράξεων του οφειλέτη, καθώς και περι δόλιας βλάβης των πιστωτών και άσκησης της παυλιανής αγωγής. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου ΣΤ΄ (άρθρο 127), υπό τον τίτλο «Διατάξεις για τα νομικά πρόσωπα», ρυθμίζεται το ζήτημα της αστικής ευθύνης διοικητών εταιριών σε περίπτωση παύσης πληρωμών.

Διά των διατάξεων του Τρίτου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε πέντε Κεφάλαια (άρθρα 128-151), ρυθμίζονται τα θέματα σχετικά με τα όργανα της πτώχευσης. Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρο 128), υπό τον τίτλο «Γενική διάταξη», ορίζονται τα όργανα της πτώχευσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 129-131), υπό τον τίτλο «Πτωχευτικό δικαστήριο», ρυθμίζονται δικονομικά ζητήματα σχετικά με το πτωχευτικό δικαστήριο. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 132-136), υπό τον τίτλο «Εισηγητής», ρυθμίζονται τα περι ορισμού και καθηκόντων του εισηγητή. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ΄ (άρθρα 137-149), υπό τον τίτλο «Σύνδικος», ρυθμίζονται αναλυτικά ζητήματα που αφορούν στον σύνδικο της πτώχευσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε΄ (άρθρα 150-151), υπό τον τίτλο «Συνέλευση των πιστωτών», ρυθμίζονται θέματα που άπτονται της συνέλευσης των πιστωτών.

Διά των διατάξεων του Τέταρτου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε δύο Κεφάλαια (άρθρα 152-154), ρυθμίζονται τα σχετικά με την εξέλεξη των πιστώσεων. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 152-154), υπό τον τίτλο «Αναγγελία», καθορίζεται η πρόσκληση για αναγγελία, καθώς επίσης η προθεσμία, ο τύπος και το περιεχόμενό της. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 155-156), υπό τον τίτλο «Επαλήθευση», καθορίζεται η διαδικασία της επαλήθευσης των απαιτήσεων και η δημοσίευση του σχετικού πίνακα.

Διά των διατάξεων του Πέμπτου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε τέσσερα Κεφάλαια (άρθρα 157-171), ρυθμίζεται η εκκαθάριση της περιουσίας του οφειλέτη και η διανομή της στους πιστωτές. Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρο 157), υπό τον τίτλο «Γενική διάταξη», ορίζεται η ρευστοποίηση του ενεργητικού της περιουσίας του οφειλέτη και η διανομή του στους πιστωτές. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 158-161), υπό τον τίτλο «Γενική διάταξη – Εκποίηση της επιχείρησης του οφειλέτη ως συνόλου ή των επιμέρους λειτουργικών συνόλων αυτής», ρυθμίζονται εκτενώς τα περι εκποίησης της επιχείρησης ως συνόλου ή επιμέρους λειτουργικών συνόλων της. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 162-169), υπό τον τίτλο «Εκ-

ποίηση κατ' ιδίαν στοιχείων», ρυθμίζεται η εκποίηση κατ' ιδίαν στοιχείων, ο σχετικός πλειστηριασμός, η διανομή του εκπλειστηριάσματος, οι ανακοπές κατά του πίνακα κατάταξης, καθώς και ζητήματα κατάταξης των πιστωτών. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 170-171), υπό τον τίτλο «Εξαιρετικές διατάξεις», εισάγονται εξαιρετικές διατάξεις φορολογικού, ενοχικού και διοικητικού χαρακτήρα.

Διά των διατάξεων του Έκτου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε δύο Κεφάλαια (άρθρα 172-188), ρυθμίζονται οι πτωχεύσεις μικρού αντικειμένου. Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Α' (άρθρο 172), υπό τον τίτλο «Απλοποιημένη διαδικασία πτωχεύσεων μικρού αντικειμένου», ορίζεται η διαδικασία και το αρμόδιο δικαστήριο για τις πτωχεύσεις μικρού αντικειμένου. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 173-188), υπό τον τίτλο «Ειδικότερες ρυθμίσεις της απλοποιημένης διαδικασίας πτωχεύσεων μικρού αντικειμένου», εισάγονται ειδικές ρυθμίσεις για τις πτωχεύσεις μικρού αντικειμένου.

Διά των διατάξεων του Έβδομου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε δύο Κεφάλαια (άρθρα 189-191), ρυθμίζεται η περάτωση της πτώχευσης. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 189-190), υπό τον τίτλο «Γενικά – Η λογοδοσία του συνδίκου», ορίζεται η περάτωση της πτώχευσης και η λογοδοσία του συνδίκου. Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Β' (άρθρο 191), υπό τον τίτλο «Παύση των εργασιών της πτώχευσης», καθορίζονται τα σχετικά με την παύση εργασιών της πτώχευσης ζητήματα.

Διά των διατάξεων του Όγδου Μέρους, το οποίο διαρθρώνεται σε δύο Κεφάλαια (άρθρα 192-196), ρυθμίζονται τα ζητήματα των απαλλαγών. Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 192-195), υπό τον τίτλο «Απαλλαγές», ορίζεται η απαλλαγή του οφειλέτη και των εκπροσώπων νομικού προσώπου καθώς και σχετικά με αυτή ζητήματα. Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Β' (άρθρο 196), υπό τον τίτλο «Συνέπειες απαλλαγής», καθορίζονται οι συνέπειες της απαλλαγής στη ρευστοποίηση και διανομή της πτωχευτικής περιουσίας.

Το ένατο μέρος (άρθρα 197-203) περιέχει, μεταξύ άλλων, ειδικές ποινικές και οικονομικές διατάξεις για τη χρεοκοπία, την ευνοϊκή μεταχείριση πισωτή, την ποινική ευθύνη τρίτων και των διαχειριστών, μελών διοίκησης και διευθυντών των νομικών προσώπων.

Το δέκατο μέρος (άρθρα 204-211) διαρθρώνεται σε δύο κεφάλαια, τα οποία περιλαμβάνουν εξουσιοδοτικές, τροποποιητικές/καταργητικές, τελικές και μεταβατικές διατάξεις, σχετικά με ρυθμίσεις του δεύτερου βιβλίου.

Το τρίτο βιβλίο (άρθρα 212-226) φέρει τον τίτλο «Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και ρήτρες παρακολούθησης – Ευάλωτοι οφειλέτες» και περιλαμβάνει τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος (άρθρα 212-216) εισάγει μέτρα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας. Με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 212-214), που αφορούν στη χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την υποβοήθηση των διαδικασιών του παρόντος, ενσωματώνονται οι διατάξεις του άρθρου 28 της Οδηγίας (ΕΕ)1023/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Ιουνίου 2019 «περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα)». Με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 215-216), που αφορούν στην παρακολούθηση των διαδικασιών και στη συλλογή στοιχείων μέσω του Ηλεκτρονικού Μητρώου Φερεγγυότητας, ενσωματώνονται οι διατάξεις του άρθρου 29 της ανωτέρω Οδηγίας.

Το δεύτερο μέρος (άρθρα 217-224) περιλαμβάνει ρυθμίσεις για ευάλωτους οφειλέτες. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρο 217) δίνονται ορισμοί για τις ανάγκες εφαρμογής του συγκεκριμένου μέρους του νόμου, και με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 218-219) θεσπίζονται διατάξεις για την παραχώρηση αρμοδιοτήτων του «φορέα απόκτησης και επαναμίσθωσης» σε νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού τομέα, και καθορίζονται τα βασικά κριτήρια της σχετικής κατά περίπτωση επιλογής του από το Δημόσιο, και ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη μεταβίβαση κύριας κατοικίας στον εν λόγω φορέα. Το Κεφάλαιο Γ΄ θεσπίζει, μεταξύ άλλων, διατάξεις για τους ευάλωτους οφειλέτες, θέματα μίσθωσης της κύριας κατοικίας τους, καταγγελίας της μίσθωσης και θέματα από την επαναγορά της κύριας κατοικίας από ευάλωτο.

Το τρίτο μέρος (άρθρα 225-226) διαρθρώνεται σε δύο κεφάλαια, τα οποία περιλαμβάνουν εξουσιοδοτικές και τελικές διατάξεις σχετικά με ρυθμίσεις του τρίτου βιβλίου.

Το τέταρτο βιβλίο (άρθρα 227-262) φέρει τον τίτλο «Διαχειριστές αφερεγγυότητας» και αποτελείται από τέσσερα μέρη.

Στο πρώτο μέρος (άρθρα 227-241) περιλαμβάνονται ρυθμίσεις θεμάτων που αφορούν στους διαχειριστές αφερεγγυότητας. Στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 227-228) περιλαμβάνονται ορισμοί για τις ανάγκες εφαρμογής των διατάξεων περί διαχειριστών αφερεγγυότητας. Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 229-231) περιέχει ουσιαστικές διατάξεις, μεταξύ δε αυτών προβλέπει τη σύσταση και τις αρμοδιότητες Επιτροπής Διαχείρισης Αφερεγγυότητας, καθορίζει τις προϋποθέσεις διορισμού του διαχειριστή αφερεγγυότητας και της εγγραφής του στο οικείο μητρώο, καθώς και ζητήματα παροχής σε αυτόν σχετικής πιστοποίησης. Στο Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 232-237) περιλαμβάνονται οργανωτικού χαρακτήρα διατάξεις, μεταξύ δε αυτών περιλαμβάνονται ρυθμί-

σεις σχετικά με τις εξετάσεις για την απόκτηση πιστοποίησης. Στο Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 238-241) ορίζονται κωλύματα για το διορισμό διαχειριστή αφερεγγυότητας, κανόνες της επαγγελματικής συμπεριφοράς του, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την υποχρέωση υποβολής από αυτόν έκθεσης περιοδικής ενημέρωσης, καθώς και ζητήματα σχετικά με την αμοιβή του.

Το δεύτερο μέρος (άρθρα 242-258) διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια και εισάγει ρυθμίσεις πειθαρχικού χαρακτήρα. Στο Κεφάλαιο Α' (άρθρο 242) τίθενται γενικές αρχές της πειθαρχικής διαδικασίας, το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 243-246) περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για τα πειθαρχικά παραπτώματα και τις ποινές, το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 247-249) αναφέρεται στα αρμόδια πειθαρχικά όργανα και το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 250-258) περιλαμβάνει δικονομικής φύσεως ρυθμίσεις για την πειθαρχική διαδικασία και την ανάκληση της άδειας του διαχειριστή αφερεγγυότητας ή πιστοποιημένου, κατά τις διατάξεις του παρόντος, προσώπου.

Στο τρίτο μέρος (άρθρο 259) ορίζεται η έκταση της ευθύνης του διαχειριστή αφερεγγυότητας.

Το τέταρτο μέρος (άρθρα 260-262) περιλαμβάνει Κεφάλαιο Α' με εξουσιοδοτικές διατάξεις για ρυθμίσεις των Κεφαλαίων Β'-Δ' του πρώτου μέρους του τέταρτου βιβλίου.

Το πέμπτο βιβλίο (άρθρα 263-270) διαρθρώνεται σε δύο μέρη.

Το πρώτο μέρος (άρθρα 263-265) αποτελείται από δύο κεφάλαια. Το Κεφάλαιο Α' (άρθρο 263) περιέχει κοινές τελικές και μεταβατικές διατάξεις, και το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 264-265) περιλαμβάνει τροποποιητικές/καταργητικές διατάξεις.

Το δεύτερο μέρος (άρθρα 266-270) φέρει τον τίτλο «Λοιπές διατάξεις» και αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Με το Κεφάλαιο Α' (άρθρο 266) εισάγονται ρυθμίσεις για τη διαχείριση της ανάκτησης ενισχύσεων, που χορηγήθηκαν με τις αναφερόμενες στο σχετικό άρθρο προϋποθέσεις, το Κεφάλαιο Β' (άρθρο 267) τροποποιεί ρυθμίσεις για τον αποκλεισμό οικονομικών φορέων από τη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης λόγω αθέτησης φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων, το Κεφάλαιο Γ' (άρθρο 268) εισάγει ρυθμίσεις για την αναπροσαρμογή ασφαλιστρών με την προθήκη άρθρου 2Α στο ν. 2251/1994, το δε Κεφάλαιο Δ' (άρθρο 269) θεσπίζει ρυθμίσεις για τον διατάκτη δαπανών σταθερού, διαρκούς ή περιοδικού χαρακτήρα των προϋπολογισμού φορέων Κεντρικής Διοίκησης. Το Κεφάλαιο Ε', αποτελείται από το άρθρο 270, στο οποίο ορίζεται η έναρξη ισχύος των διατάξεων του νόμου.

Σημειώνεται ότι στο πέμπτο βιβλίο, οι ρυθμίσεις του δεύτερου μέρους, με τίτλο «Λοιπές διατάξεις», δεν αφορούν «Ρύθμιση Οφειλών και Παροχή Δεύ-

τερης Ευκαιρίας» και, ως εκ τούτου, θα μπορούσε να προστεθεί στον τίτλο του νομοσχεδίου η φράση «και άλλες διατάξεις».

II. Επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

Στην περίπτωση δ' της παραγράφου 1, η φράση «των νοικοκυριών τους», πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση «του νοικοκυριού του», δεδομένου ότι με τις συγκεκριμένες διατάξεις παρέχονται δυνατότητες σε «κάθε φυσικό πρόσωπο».

2. Επί του άρθρου 10

Στην αρχή της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1, θα μπορούσε, για λόγους σαφήνειας της ρύθμισης, να προστεθεί η φράση «στοιχεία για το» (οικογενειακό εισόδημα του αιτούντος).

3. Επί του άρθρου 11

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι ως αξία των ακινήτων, τα οποία δηλώνονται στην αίτηση για την εξωδικαστική ρύθμιση οφειλών, «εφόσον αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα, λογίζεται η φορολογητέα αξία για τον υπολογισμό του ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) σύμφωνα με τον ν. 4223/2013 (Α' 287), όπως αυτή προκύπτει από την τελευταία πράξη προσδιορισμού φόρου. Για γήπεδα εκτός σχεδίου πόλης και οικισμού, για τα οποία δεν προσδιορίζεται αξία ΕΝ.Φ.Ι.Α., ως αξία ακινήτων λογίζεται η αντικειμενική αξία αυτών, σύμφωνα με το άρθρο 41Α του ν. 1249/1982 (Α' 43) και τις ισχύουσες κατ' εξουσιοδότηση κανονιστικές πράξεις».

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 4223/2013, ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων «ισούται με το άθροισμα του κύριου φόρου επί του κάθε ακινήτου και του συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στο φόρο». Συνεπώς, σκόπιμο είναι να γίνεται ρητή αναφορά στη φορολογητέα αξία του ακινήτου που λαμβάνεται υπόψη για την επιβολή του συμπληρωματικού φόρου.

Περαιτέρω, ως προς το δεύτερο εδάφιο της ανωτέρω ρύθμισης, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 4223/2013, για την επιβολή συμπληρωματικού φόρου, από το έτος 2021 και μετά, συνυπολογίζεται η αξία εμπράγματων δικαιωμάτων επί γηπέδων εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού (βλ. σχετ. άρθρο 35 παρ. 1 του ν. 4701/2020).

4. Επί του άρθρου 12

Στο στοιχείο αιβ' της περίπτωσης α' της παραγράφου 2, πριν από τη φράση «την εμπορική αξία», πρέπει, για λόγους σαφήνειας, να τεθεί η φράση «στοιχεία για».

5. Επί του άρθρου 15

Στο πρώτο εδάφιο, αφενός μεν στη φράση «υποβάλλει αίτημα υποβολής σε διαμεσολάβηση», η λέξη «υποβάλλει» πρέπει να αντικατασταθεί από τη λέξη «καταθέσει», αφετέρου δε στη φράση «πρέπει να έχει επιπλέον έγγραφο», αντί της λέξης «έχει», πρέπει, για λόγους σαφήνειας, να τεθεί η λέξη «διαθέτει».

6. Επί του άρθρου 16

Στο τελευταίο εδάφιο, η φράση «Την ημερομηνία κοινοποίησης», πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση «Με την κοινοποίηση», για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας.

7. Επί του άρθρου 21

Στην παράγραφο 3, μετά τη φράση «την αμοιβή του,» πρέπει, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να τεθεί η φράση «για το ότι».

8. Επί του άρθρου 22

Με το άρθρο αυτό ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τις συμβάσεις αναδιάρθρωσης οφειλών προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Με την περίπτωση γ' ορίζεται ότι «[ε]πί των οφειλών προς το Δημόσιο που ρυθμίζονται δυνάμει της σύμβασης αναδιάρθρωσης δεν υπολογίζονται περαιτέρω τόκοι ή προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής. Από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της σύμβασης αναδιάρθρωσης και κατά τη διάρκεια ισχύος αυτής, δεν υπολογίζονται τα πρόστιμα του άρθρου 57 [του] ν. 4174/2013 (Α' 170) (Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας), και του άρθρου 6 του Κ.Ε.Δ.Ε.». Επισημαίνεται, συναφώς, ότι τα πρόστιμα εκπρόθεσμης καταβολής του άρθρου 57 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013) και του άρθρου 6 του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ν.δ. 356/1974) έχουν καταργηθεί δυνάμει του άρθρου 19 παρ. 1 του ν. 4321/2015.

Περαιτέρω, με την περίπτωση δ' ορίζεται ότι «[η] διαγραφή βασικής οφειλής παρακρατούμενων φόρων, επιρριπτομένων φόρων προς το Δημόσιο και ασφαλιστικών εισφορών απαγορεύεται». Η ρύθμιση χρήζει, ενδεχομένως, αναδιατύπωσης, διότι δημιουργεί την εντύπωση ότι η απαγόρευση καταλαμβάνει μόνο φόρους που επιρρίπτονται προς το Δημόσιο, και όχι προς τρίτα

πρόσωπα. Πέραν αυτού, λαμβανομένου υπόψη του ορισμού που δίδεται στο άρθρο 6 του νομοσχεδίου «για τις ανάγκες του άρθρου 21», ο οποίος, προφανώς, καταλαμβάνει και το άρθρο 22, επισημαίνεται ότι η ως άνω θεσπιζόμενη απαγόρευση διαγραφής καταλαμβάνει, όχι μόνο ποσά κύριου (παρακρατούμενου ή επιρριπτόμενου) φόρου, αλλά και προστίμων των άρθρων 58Α και 59 του ν. 4174/2013 ή πρόσθετου φόρου του άρθρου 1 του ν. 2523/1997, που έχουν επιβληθεί παρεπομένως.

Εξ άλλου, η θεσπιζόμενη απαγόρευση διαγραφής «ασφαλιστικών εισφορών», ενδεχομένως, δεν βρίσκεται σε αρμονία προς την επόμενη περίπτωση ε', κατά την οποία «[η] διαγραφή βασικής οφειλής προς φορείς κοινωνικής ασφάλισης δεν επηρεάζει τα ασφαλιστικά δικαιώματα τρίτων».

9. Επί του άρθρου 28

Με το άρθρο αυτό τίθενται όροι και προϋποθέσεις για την παροχή προς οφειλέτες επιδότησης προς αποπληρωμή δανείων που εξασφαλίζονται με την κύρια κατοικία τους. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι για τη λήψη της επιδότησης πρέπει να έχει επέλθει μείωση των οικογενειακών εισοδημάτων των οφειλετών, συγκεκριμένα, δε, ως προς ελεύθερους επαγγελματίες ή φυσικά πρόσωπα που ασκούν ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα, εφόσον «τα έσοδα του τελευταίου εξαμήνου πριν την υποβολή της αίτησης παρουσίασαν μείωση ίση ή μεγαλύτερη του τριάντα τοις εκατό (30%), σε σχέση με το αντίστοιχο προηγούμενο εξάμηνο, όπως αυτό προκύπτει από τις περιοδικές φορολογικές δηλώσεις» (προφανώς φόρου προστιθέμενης αξίας).

Παρατηρείται, καταρχάς, ότι, μετά την έναρξη ισχύος του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), η αναφορά σε ελεύθερους επαγγελματίες παρίσταται περιττή, δεδομένου ότι το εισόδημα των εν λόγω προσώπων θεωρείται εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα. Ομοίως, μετά την κατάργηση της υποχρέωσης υποβολής εκκαθαριστικών δηλώσεων ΦΠΑ και την αντικατάσταση του άρθρου 38 του Κώδικα ΦΠΑ (ν. 2859/2000), με το άρθρο 1 παρ. 8 του ν. 4281/2014, περιττή παρίσταται και η αναφορά σε «περιοδικές» φορολογικές δηλώσεις.

Πέραν αυτού, επισημαίνεται ότι, λόγω της συνάρτησης της απόδειξης μείωσης του οικογενειακού εισοδήματος αποκλειστικά προς τις υποβαλλόμενες δηλώσεις ΦΠΑ, κατ' ουσίαν, αποκλείεται η χορήγηση επιδότησης σε πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα απαλλασσόμενη του ΦΠΑ και, συνεπώς, δεν υποβάλλουν δηλώσεις ΦΠΑ.

10. Επί του άρθρου 45

Στο στοιχείο ζε΄ της περίπτωσης ζ΄ της παραγράφου 1, πρέπει, για λόγους σαφήνειας, να διαγραφεί η λέξη «ενδεχομένως,» και μετά τη λέξη «των» να τεθεί η λέξη «τυχόν».

11. Επί του άρθρου 52

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2, πριν από τη φράση «τα προληπτικά μέτρα», πρέπει, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να τεθεί η λέξη «και».

12. Επί του άρθρου 53

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2, η φράση «σε περίπτωση που είναι δεόντως αιτιολογημένη», πρέπει, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να αντικατασταθεί από τη φράση «εφόσον συντρέχει δεόντως αιτιολογημένη περίπτωση».

13. Επί του άρθρου 54

Στην παράγραφο 2 καθορίζονται οι ελάχιστες προϋποθέσεις υπό τις οποίες το δικαστήριο μπορεί να επικυρώσει συμφωνία εξυγίανσης, η οποία δεν έχει εγκριθεί από πιστωτές που εκπροσωπούν την πλειοψηφία των απαιτήσεων μίας από τις αναφερόμενες στην περίπτωση 1 του άρθρου αυτού κατηγορίες. Στην παράγραφο 3 ορίζεται ότι: «Το δικαστήριο επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης όταν, επιπλέον των προϋποθέσεων των παρ. 1 ή 2, κατά περίπτωση, πληρούνται σωρευτικά και τα ακόλουθα:». Θα ήταν σκόπιμο, για λόγους σαφήνειας, να διευκρινισθεί, αν, και στην περίπτωση της παραγράφου 2, πρόκειται για σωρευτική συνδρομή των εκεί αναφερόμενων προϋποθέσεων. Περαιτέρω, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5, θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η λέξη «του» να διαγραφεί, και μετά τη λέξη «προσκομιστεί» να τεθεί η φράση «σε αυτό».

14. Επί του άρθρου 56

Στην παράγραφο 1, που αναφέρεται στην αιτιολόγηση της δικαστικής απόφασης επικύρωσης, ορίζονται τα εξής: «Εφόσον δεν έχει ασκηθεί παρέμβαση κατά της επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, η απόφαση αρκεί να περιέχει συνοπτική μόνο αιτιολογία με απλή αναφορά στο κεφάλαιο της έκθεσης του εμπειρογνώμονα, από την οποία προκύπτει η συνδρομή κάθε απαιτούμενου για την επικύρωση της συμφωνίας στοιχείου». Στην παράγραφο 3 του άρθρου 93 του Συντάγματος ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιο-

λογημένη και απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση. Νόμος ορίζει τις έννομες συνέπειες που επέρχονται και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης του προηγούμενου εδαφίου. Η γνώμη της μειοψηφίας δημοσιεύεται υποχρεωτικά». Στο ευρύτερο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου έχει κριθεί ότι δεν υπάρχει ανεπάρκεια αιτιολογιών, όταν η απόφαση περιέχει συνοπτική, αλλά πλήρη αιτιολογία (ΑΠ 621/2007). Έχει επίσης κριθεί ότι η ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία δεν αφορά μόνο την κύρια απόφαση, αλλά και την παρεμπόδιση απόφαση, με την οποία το δικαστήριο απέρριψε αίτημα αναβολής της δίκης (ΟΛΑΠ 7/2005, ΝοΒ 2006.443, ΑΠ 1434/2010, Αρμ 2010.1705). Το ΕΔΔΑ, από μέρους του, εκτιμά ότι επιβάλλεται λεπτομερής αιτιολογία της δικαστικής κρίσης που έχει καθοριστικό χαρακτήρα για το δικαίωμα του αιτούντος αποζημίωση (29.05.1997, Γεωργιάδης κ. Ελλάδος, σκέψη 43). Υπό το φως των ανωτέρω, γεννάται ζήτημα αν η «συνοπτική μόνο αιτιολογία» της εν λόγω απόφασης ικανοποιεί τον συνταγματικό κανόνα του άρθρου 93 παρ. 3, ο οποίος δεν επιδέχεται εξαίρεση προκειμένου περί δικαστικών αποφάσεων (βλ. Κ. Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2η έκδοση, 2002, σελ. 676, Κ. Κεραμεύς, Η αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων, Συμβολές - Οργάνωση και λειτουργία της δικαιοσύνης, Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1997, σελ. 485), επομένως, λαμβανομένης υπόψη και της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, ερωτάται κατά πόσον, πέραν των έννομων συνεπειών και των κυρώσεων, σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένα μία δικαστική απόφαση, μπορεί ο νόμος, κατά τρόπο συνάδοντα προς το Σύνταγμα, να καθορίζει και το ελάχιστο περιεχόμενο της αιτιολόγησης της δικαστικής κρίσης.

15. Επί του άρθρου 71

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 παρέχεται εξουσιοδότηση, με κοινή υπουργική απόφαση, μεταξύ άλλων, να «μπορεί να τροποποιούνται το περιεχόμενο της αίτησης και ο κατάλογος των στοιχείων, εγγράφων και δικαιολογητικών των άρθρων 9 και 10», «να προβλέπεται ότι ορισμένα από τα στοιχεία, έγγραφα ή δικαιολογητικά απαιτούνται μόνο σε κάποιες κατηγορίες υποθέσεων, καθώς και ότι ορισμένα δεν υποβάλλονται υποχρεωτικά μαζί με την αίτηση, αλλά μπορούν να υποβληθούν το αργότερο έως τη λήξη της διαπραγμάτευσης». Το άρθρο 9 έχει τίτλο «Βασικό περιεχόμενο της αίτησης του οφειλέτη» και ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «Η αίτηση (...) περιέχει υποχρεωτικά τα εξής:». Το άρθρο 10 έχει τίτλο «Υποχρεωτικά συνυποβαλλόμενα με την αίτηση του οφειλέτη στοιχεία».

Σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, επιτρέπεται

να ορισθούν ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Ως ειδικότερα θέματα θεωρούνται «εκείνα, τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος, που αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω νομοθετικής ρυθμίσεως» (βλ. ΣτΕ 35 [ΟΛ] 1776/2007), απαιτείται επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο, συμφώνως το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα (βλ. ΣτΕ [ΟΛ] 1101/2002, 941/2008, 2116/2009). Ως λεπτομερειακά θεωρούνται τα ζητήματα που αφορούν «στη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων, ενώ οι κύριες και ουσιώδεις ρυθμίσεις πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη» (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999), τεχνικού, δε, χαρακτήρα είναι τα θέματα που αφορούν ρυθμίσεις για τις οποίες είναι κατ' αρχήν απαραίτητη η παρέμβαση τεχνικού οργάνου (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999).

Υπό το φως των ανωτέρω, παρατηρείται ότι οι προβλεπόμενες από την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου τροποποιήσεις, εν γένει, του περιεχομένου της αίτησης του άρθρου 9, καθώς και των υποχρεωτικώς υποβαλλόμενων με την αίτηση στοιχείων, δεν αποτελούν λεπτομερειακό ζήτημα και δεν μπορούν να τεθούν με νομοθετική εξουσιοδότηση προς άλλα όργανα της διοίκησης. Τα ανωτέρω ισχύουν και για την εξουσιοδότηση που παρέχεται με την παράγραφο 7 του παρόντος άρθρου και αφορά στις προϋποθέσεις καταβολής της επιδότησης δόσης του άρθρου 28 του νομοσχεδίου.

Περαιτέρω, με το άρθρο αυτό παρέχεται εξουσιοδότηση στους υπουργούς Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων, και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για έκδοση κοινής απόφασης με την οποία θα παρέχεται η ευχέρεια χρήσης «υπολογιστικού εργαλείου» για τον προσδιορισμό των όρων της σύμβασης αναδιάρθρωσης, το οποίο, μεταξύ άλλων, «θα παράγει τα τελικά ποσά αποπληρωμής», αφαιρώντας προηγουμένως «Α) το σύνολο των τόκων υπερημερίας των πιστωτών του ιδιωτικού τομέα, Β) ποσοστό ενενήντα πέντε τοις εκατό (95%) των απαιτήσεων του Δημοσίου από πρόστιμα που έχουν επιβληθεί από τη [Φ]ορολογική [Δ]ιοίκηση και ποσοστό ογδόντα πέντε τοις εκατό (85%) των απαιτήσεων του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης από προσαιξήσεις ή τόκους εκπρόθεσμης καταβολής». Ορίζεται δε περαιτέρω ότι «[τ]α αναφερόμενα στις υποπερ. Α' και Β'

ποσά συνυπολογίζονται στη διανομή μόνο στην περίπτωση και κατά την έκταση που το επιτρέπει η ικανότητα αποπληρωμής του οφειλέτη και αποπληρώνονται, εν όλω ή εν μέρει, μόνο εφόσον έχουν αποπληρωθεί πλήρως οι λοιπές απαιτήσεις των πιστωτών. Σε αντίθετη περίπτωση τα ανωτέρω ποσά διαγράφονται μετά την ολοσχερή εξόφληση όλων των οφειλών με βάση τη σύμβαση αναδιάρθρωσης». Επισημαίνεται ότι, προς αποφυγή ερμηνευτικών αμφισβητήσεων, σκόπιμο είναι να διευκρινισθεί νομοθετικά ποια από τα πρόστιμα τα οποία επιβάλλονται από τη Φορολογική Διοίκηση (κατά τα άρθρα 54-54ΣΤ και 56-59 του ν. 4174/2013 και προγενέστερα του ν. 2523/1997, μεταξύ των οποίων και αυτά που αφορούν παραβάσεις παραβίασης ή παραποίησης ή επέμβασης στη λειτουργία των φορολογικών ηλεκτρονικών μηχανισμών, παραβάσεις υποβολής ανακριβών φορολογικών δηλώσεων ή μη υποβολής φορολογικών δηλώσεων, παραβάσεις σχετικές με τον ΦΠΑ, περιλαμβανομένης της μη έκδοσης φορολογικού στοιχείου ή της έκδοσης ή λήψης ανακριβούς στοιχείου, καθώς και παραβάσεις σχετικές με παρακρατούμενους φόρους), περιλαμβάνονται σε αυτά που μπορεί να διαγράφονται κατά 95%. Επίσης, αν στην έννοια των προστίμων που έχουν επιβληθεί από τη Φορολογική Διοίκηση περιλαμβάνονται και τα πολλαπλά τέλη του άρθρου 150 του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν. 2960/2001). Περαιτέρω, ερωτάται αν ο σκοπός του νομοθέτη, ο οποίος, όμως, δεν είναι δυνατόν να διαγνωσθεί από τον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» που συνοδεύει το νομοσχέδιο, θα υπηρετείτο καλύτερα αν, αντί των προστίμων (ή πέραν των προστίμων), αφαιρούντο (και) οι τόκοι εκπρόθεσμης καταβολής ή οι πρόσθετοι φόροι που έχουν βαρύνει την κύρια οφειλή, κατ' αντιστοιχία προς τα οριζόμενα για τις απαιτήσεις των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης.

16. Επί του άρθρου 76

Με τη διάταξη της παραγράφου 1 ορίζεται ότι «πτωχευτική ικανότητα έχουν τα φυσικά πρόσωπα, καθώς και τα νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό». Δεδομένου ότι το επίρρημα «καθώς» εισάγει δευτερεύουσα πρόταση διά της οποίας προστίθεται ένας ισοδύναμος προς τους προηγούμενους όρους (βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, www.greek-language.gr, λήμμα «καθώς», υπό I.), τίθεται το ερώτημα αν η αναφορική πρόταση «που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό» αφορά και στα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται πρώτα, ή περιορίζεται στα νομικά πρόσωπα.

Κατά τα αναφερόμενα στον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» η οποία συνοδεύει το νομοσχέδιο, στόχος του υπό εξέταση άρθρου είναι «η διεύρυνση της πτωχευτικής ικανότητας σε κάθε φυσικό πρόσωπο», χωρίς μεία περαιτέρω προϋπόθεσης επιδίωξης οικονομικού σκοπού από αυτά. Αν, επομένως, σκοπός του νομοθέτη είναι η θέσπιση πτωχευτικής ικανότητας και για τα αφερέγγυα φυσικά πρόσωπα, ανεξαρτήτως του αν αυτά επιδιώκουν οικονομικό σκοπό (όπως άλλωστε ισχύει ήδη στο γερμανικό, ελβετικό και αγγλικό δίκαιο, βλ. Ευ. Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 3η έκδοση, 2017, σελ. 108), τότε, σκόπιμη είναι η αναδιατύπωση της παραγράφου 1 με χρήση τελείας ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις, ως εξής: «Πτωχευτική ικανότητα έχουν τα φυσικά πρόσωπα. Πτωχευτική ικανότητα έχουν επίσης τα νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό».

17. Επί του άρθρου 78

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι, στην περίπτωση φυσικού προσώπου χωρίς εμπορική ιδιότητα, αρμόδιο πτωχευτικό δικαστήριο είναι το Πολυμελές Πρωτοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει «την κύρια κατοικία του, όπως αυτή προκύπτει από την τελευταία φορολογική δήλωση του οφειλέτη πριν από την κατάθεση αίτησης πτώχευσης». Ερωτάται αν, ως «τελευταία φορολογική δήλωση», νοείται η τελευταία δήλωση φορολογίας εισοδήματος ή οποιαδήποτε δήλωση φορολογικού περιεχομένου έχει υποβληθεί από τον οφειλέτη πριν από την κατάθεση αίτησης πτώχευσης.

18. Επί του άρθρου 79

Με την προτεινόμενη παράγραφο 6 ορίζεται ότι «Με την αίτησή του ο οφειλέτης υποχρεούται να καταθέσει, με ποινή απαραδέκτου, τις οικονομικές του καταστάσεις, εφόσον υπάρχουν, για την τελευταία χρήση για την οποία είναι διαθέσιμες και βεβαίωση της αρμόδιας οικονομικής υπηρεσίας για τα χρέη του οφειλέτη προς το Δημόσιο».

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, το ανωτέρω εδάφιο πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «Με την αίτησή του ο οφειλέτης υποχρεούται να καταθέσει, με ποινή απαραδέκτου, βεβαίωση της αρμόδιας υπηρεσίας της Φορολογικής Διοίκησης για τα χρέη του προς το Δημόσιο και τις χρηματοοικονομικές του καταστάσεις για την τελευταία χρήση για την οποία είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει υποχρέωση να συντάσσει τέτοιες».

19. Επί του άρθρου 81

Με τη διάταξη της παραγράφου 2 ορίζεται ότι «επί πτώχευσης που κηρύσσεται κατόπιν αίτησης του οφειλέτη και εφόσον δεν ασκηθεί παρέμβαση, η απόφαση που κάνει δεκτή την αίτηση περιέχει συνοπτική μόνο αιτιολογία». Προβληματισμός γεννάται για το κατά πόσον η πρόβλεψη για «συνοπτική μόνο αιτιολογία» της απόφασης που κηρύσσει την πτώχευση, είναι σύμφωνη με την επιταγή του άρθρου 93 παρ. 3 του Συντάγματος (βλ., ανωτέρω, παρατηρήσεις επί του άρθρου 56), δεδομένου ότι η απόφαση που κηρύσσει την πτώχευση έχει αναγνωριστικό χαρακτήρα, στο μέτρο που διαπιστώνει τη συνδρομή των λόγων κήρυξής της, διαπλαστικό δε ως προς τη δημιουργία της νέας έννομης κατάστασης του οφειλέτη (βλ. Ευ. Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 3η έκδοση, 2017, σελ. 166, Ν. Ρόκας, Στοιχεία Πτωχευτικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1997, σελ. 16) και καθώς η απόφαση ισχύει *erga omnes* (Ευ. Περάκης, *op. et loc. cit.*, Δ. Κονδύλης, Το Δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2η έκδοση, 2007, σελ. 39 υπ. 39).

20. Επί των άρθρων 103 και 106

Με την παράγραφο 1 του άρθρου 103 ορίζεται ότι «η κήρυξη της πτώχευσης προκαλεί την αυτόματη και αζήμια λύση όλων των εκκρεμών και διαρκών συμβάσεων του οφειλέτη την εξηκοστή ημέρα από την κήρυξη της πτώχευσης εκτός αν ο σύνδικος δηλώσει εγγράφως προς τον αντισυμβαλλόμενο του οφειλέτη πριν την παρέλευση της προθεσμίας ότι επιθυμεί την άμεση λύση τους ή τη συνέχισή τους (...)». Ακολούθως, με την παράγραφο 1 του άρθρου 106 ορίζεται ότι «συμβάσεις διαρκούς χαρακτήρα διατηρούν την ισχύ τους, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά στο νόμο». Η διατύπωση που υιοθετείται από τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 106 επιτρέπει την έγερση αμφιβολίας για το κατά πόσο η ρύθμιση του εν λόγω άρθρου συμβαδίζει με αυτή του άρθρου 103 παρ. 1. Το άρθρο 106 παρ. 1 θεσπίζει κανόνα με εξαίρεση, ενώ το άρθρο 103 παρ. 1 εμφανίζεται να θεσπίζει τον κατ' αρχήν αντίθετο κανόνα, με εξαίρεση. Κατά τα αναφερόμενα στον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» η οποία συνοδεύει το νομοσχέδιο, η μεν ρύθμιση του άρθρου 103 εισάγει μία σημαντική αλλαγή στις συνέπειες της πτώχευσης ως προς τις συμβάσεις, ήτοι, μεταξύ άλλων, την αυτόματη λύση των διαρκών συμβάσεων, η δε ρύθμιση του άρθρου 106 επαναλαμβάνει το άρθρο 31 του υφιστάμενου Πτωχευτικού Κώδικα, προβλέποντας ότι οι συμβάσεις διαρκούς χαρακτήρα διατηρούν την ισχύ τους, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά στο νόμο. Επομένως, η διατήρηση της διάταξης του άρ-

θρου 31 του ισχύοντος (κυρωθέντος διά του ν. 3588/2007) Πτωχευτικού Κώδικα αυτολεξεί στο άρθρο 106 παρ. 1 του παρόντος νομοσχεδίου, θέτει εν αμφιβόλω την ευκρίνεια του νεοπαγούς κανόνα της διάταξης του άρθρου 103 παρ. 1 και, κατά συνέπεια, θα ήταν σκόπιμο να αναζητηθεί λιγότερο κατηγορηματική διατύπωση της παρ. 1 του άρθρου 106, ώστε αυτή να μην τελεί σε αναντιστοιχία με όσα προβλέπονται στο άρθρο 103 παρ. 1.

21. Επί του άρθρου 170

Με το άρθρο αυτό θεσπίζονται φορολογικές ρυθμίσεις που αφορούν την αναδιάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού ή τη ρευστοποίηση του ενεργητικού, κατ' εφαρμογή διατάξεων του Πρώτου και του Δεύτερου Βιβλίου.

Με την παράγραφο 4 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «[κ]άθε σύμβαση που συνάπτεται και κάθε πράξη που ενεργείται στο πλαίσιο της πτωχευτικής εκκαθάρισης του Κεφαλαίου Α' του Πέμπτου Μέρους του Δευτέρου Βιβλίου, της εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών του Κεφαλαίου Α' του Μέρους Δευτέρου του Πρώτου Βιβλίου ή της συμφωνίας εξυγίανσης του Κεφαλαίου Β' του Μέρους Δευτέρου του Πρώτου Βιβλίου, ή της άσκησης του δικαιώματος του άρθρου 219 του παρόντος νόμου, οι συνεπεία αυτής επιμέρους μεταβιβάσεις, οι μεταγραφές και κάθε άλλη πράξη για την πραγμάτωση τους, απαλλάσσονται από τέλη χαρτοσήμου και κάθε άλλο έμμεσο φόρο ή τέλος (πλην Φ.Π.Α. για τον οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Φ.Π.Α. και του Φ.Μ.Α.). Οι απαλλαγές αυτές επέρχονται αυτοδικαίως, χωρίς να απαιτείται η υποβολή οποιασδήποτε σχετικής δήλωσης στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.). Στις περιπτώσεις αυτές δεν απαιτείται, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης, να μνημονεύονται ούτε να προσαρτώνται πιστοποιητικά της φορολογικής διοίκησης οποιασδήποτε μορφής ή χρήσης, ούτε οποιασδήποτε άλλης δημόσιας υπηρεσίας, οργανισμού ή εταιρείας ή των Ο.Τ.Α. κάθε βαθμού, ούτε βεβαιώσεις ή υπεύθυνες δηλώσεις τρίτων προβλεπόμενες σε οποιαδήποτε διάταξη νόμου». Περαιτέρω, με την παράγραφο 8 ορίζεται ότι «[σ]ε σύμβαση μεταβίβασης που συνάπτεται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, δεν απαιτείται, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης, να μνημονεύονται ή να προσαρτώνται πιστοποιητικά της φορολογικής διοίκησης οποιασδήποτε μορφής ή χρήσης, ούτε οποιασδήποτε άλλης δημόσιας υπηρεσίας, οργανισμού ή εταιρείας ή των Ο.Τ.Α. ή πολεοδομική αρχή κάθε βαθμού, ούτε βεβαιώσεις ή υπεύθυνες δηλώσεις τρίτων προβλεπόμενες σε οποιαδήποτε διάταξη νόμου».

Παρατηρείται ότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις, ενδεχομένως, δεν βρίσκονται σε αρμονία με την παράγραφο 7, η οποία, αναφερόμενη σε πράξεις του συνδί-

κου για τη λήψη δανείων, πιστοδοτήσεων και χρηματοδοτήσεων οποιασδήποτε μορφής, ή για οποιαδήποτε συναλλαγή του γενικά με το Δημόσιο, ορίζει «[κ]ατ' εξαίρεση προσκομίζεται το πιστοποιητικό του άρθρου 54Α του Κ.Φ.Δ., στις περιπτώσεις που αυτό απαιτείται».

Περαιτέρω, με την παράγραφο 6 ορίζεται ότι «[κ]άθε σύμβαση που συνάπτεται και κάθε πράξη που ενεργείται κατά τα άρθρα 64, 160, ή 219, οι συνεπεία αυτής επιμέρους μεταβιβάσεις, οι μεταγραφές και κάθε άλλη πράξη για την πραγμάτωσή τους, απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλος ή δικαίωμα του Δημοσίου ή τρίτων, καθώς και τελών χαρτοσήμου με εξαίρεση τον Φ.Π.Α. για τον οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Φ.Π.Α. Οι απαλλαγές αυτές επέρχονται αυτοδικαίως, χωρίς να απαιτείται και η υποβολή οποιασδήποτε σχετικής δήλωσης στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.)».

Επισημαίνεται ότι, από τη διατύπωση της προτεινόμενης ρύθμισης, δεν είναι σαφές αν οι θεσπιζόμενες απαλλαγές καταλαμβάνουν φόρους που, κατά νόμο, δεν βαρύνουν τον μεταβιβάζοντα (οφειλέτη), αλλά τον αποκτώντα το περιουσιακό στοιχείο, όπως, επί παραδειγματι, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων. Στην περίπτωση αυτή, η θεσπιζόμενη απαλλαγή, ενδεχομένως, θα έχρηζε εξέτασης υπό το φως των οριζόμενων στα άρθρα 107επ. της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων. Επίσης, ως προς τη μη υποβολή οποιασδήποτε σχετικής δήλωσης στην αρμόδια ΔΟΥ, ερωτάται αν καταλαμβάνει και δηλώσεις φόρου μεταβίβασης ακινήτων (ανεξαρτήτως της απαλλαγής ή μη του αποκτώντος από τον εν λόγω φόρο).

22. Επί του άρθρου 171

Με την προτεινόμενη παράγραφο 2 ορίζεται ότι «[κ]άθε μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού διέπεται από τις διατάξεις που αφορούν την καθολική διαδοχή χωρίς ο αποκτών να βαρύνεται με οποιαδήποτε υποχρέωση του οφειλέτη ή ομαδικό πίστωμα, εκτός αν και στον βαθμό που ρητά προβλέπεται διαφορετικά στους όρους της σχετικής δικαιοπραξίας. Τα στοιχεία μεταβιβάζονται στο[ν] σύνολό τους ελεύθερα από πάσης φύσης βάρος ή δικαίωμα τρίτου». Στον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» που συνοδεύει το νομοσχέδιο αναφέρεται ότι η «παράγραφος 2 προβλέπει την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων για την καθολική διαδοχή κατά τη μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού. Κατά συνέπεια δεν απαιτείται οποιαδήποτε συναίνεση τρίτου για τη μεταβίβαση».

Δεδομένου ότι οι μεταβιβάσεις στις οποίες εφαρμόζεται η ανωτέρω ρύθμιση δεν συνάδουν, ούτε έχουν τα χαρακτηριστικά της καθολικής διαδοχής,

δηλαδή της αυτοδικαίως μεταβίβασης της περιουσίας ως συνόλου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, η οποία ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 1710 επ. του Αστικού Κώδικα περί κληρονομικής διαδοχής, ερωτάται αν θα ήταν νομοτεχνικά αρτιότερο να διαγραφεί η αναφορά σε «καθολική διαδοχή», και να προβλεφθεί απλώς ότι για τις ως άνω μεταβιβάσεις «δεν απαιτείται συναίνεση τρίτου».

23. Επί του άρθρου 195

Το άρθρο αυτό φέρει τον τίτλο «Απαλλαγή εκπροσώπων νομικού προσώπου», και με την παράγραφο του 1 ορίζεται ότι «[φ]υσικό πρόσωπο που εκ του νόμου έχει αλληλέγγυα ευθύνη λόγω της εκπροσωπευτικής ή διοικητικής του σχέσης με οφειλέτη νομικό πρόσωπο απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη για οφειλές του οφειλέτη που προέκυψαν εντός της ύποπτης περιόδου, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 116, ή και εντός των δώδεκα (12) μηνών που προηγήθηκαν της ύποπτης περιόδου, με την πάροδο τριάντα έξι (36) μηνών από την υποβολή της αίτησης πτώχευσης, ή είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από την κήρυξη της πτώχευσης ή την καταχώρηση της παρ. 4 του άρθρου 77, όποιο από τα δύο προηγήθει χρονικά, εκτός εάν εντός της παραπάνω προθεσμίας υποβληθεί προσφυγή οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον κατά της απαλλαγής του».

Επισημαίνεται ότι το τμήμα φράσης «λόγω της εκπροσωπευτικής ή διοικητικής του σχέσης με οφειλέτη νομικό πρόσωπο» πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «λόγω της ιδιότητάς του ως εκπροσώπου ή διοικούντος το νομικό πρόσωπο οφειλέτη». Περαιτέρω, με την παράγραφο 2 ορίζεται ότι «[σ]ε περίπτωση προσφυγής, το πτωχευτικό δικαστήριο, εκτιμώντας τα αίτια και τις συνθήκες της πτώχευσης, ύστερα από σχετική έκθεση του εισηγητή, στην οποία καταχωρούνται και οι τυχόν παρατηρήσεις του οφειλέτη και των πιστωτών, και αφού ακούσει τον σύνδικο, αποφαινεται υπέρ της απαλλαγής, εάν το φυσικό πρόσωπο επιδεικνύει καλή πίστη τόσο κατά την κήρυξη της πτώχευσης όσο και κατά τη διάρκειά της, είναι συνεργάσιμο[ς] με τα όργανα της πτώχευσης, δεν ευθύνεται για πράξη ή παράλειψη του άρθρου 127 και η πτώχευση δεν οφείλεται σε δόλιες ενέργειές του. Δεν απαλλάσσονται πλήρως αυτοί που καταδικάστηκαν για κάποια από τις πράξεις του Ενάτου Μέρους του Δεύτερου Βιβλίου του παρόντος ή για κάποια από τις κακουργηματικές πράξεις της κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης ή πλαστογραφίας του Ποινικού Κώδικα. Αν υπάρχει εκκρεμής ποινική δίωξη ή αστική αγωγή για κάποια από αυτές τις πράξεις ή παραλείψεις, το πτωχευτικό δικαστήριο μπορεί να αναβάλει την απόφασή του μέχρι την αμετάκλητη περάτωση της διαδικασίας. Η απόφαση ανακαλείται, αν επέλθει μεταβολή πραγμάτων που να δι-

καιολογεί την ανάκληση εντός τριετίας από την επέλευση της απαλλαγής».

Επί του άρθρου 195, στον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» η οποία συνοδεύει το νομοσχέδιο αναφέρονται τα εξής: «Η προσωπική ευθύνη των εκπροσώπων νομικών προσώπων σε περίπτωση πτώχευσης του νομικού προσώπου λειτουργεί ανασχετικά για την επιχειρηματικότητα, ενώ αποτρέπει ικανούς διαχειριστές από την ανάληψη της διαχείρισης επιχειρήσεων που βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Με το άρθρο αυτό επιχειρείται η άρση των προβλημάτων αυτών με την απαλλαγή των εκπροσώπων νομικών προσώπων που ενήργησαν καλόπιστα για χρέη που προέκυψαν εντός της ύποπτης περιόδου ή στη διάρκεια των 12 μηνών που προηγήθηκαν αυτής. Η απαλλαγή επέρχεται 36 μήνες από την υποβολή της αίτησης πτώχευσης ή εάν συμβεί νωρίτερα την παρέλευση 24 μηνών από την κήρυξη της πτώχευσης ή της καταχώρησης του άρθρου 3 παράγραφος 4. Η παράγραφος 2 ρυθμίζει τα περί προσφυγής κατά της απαλλαγής, καθώς και διαδικαστικά θέματα που αφορούν τη διαγραφή απαιτήσεων του δημοσίου και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης. Η απαλλαγή ισχύει ανεξάρτητα από την έκδοση απόφασης αυτής. Η διάταξη του άρθρου 195 ως ειδική υπερισχύει του άρθρου 50 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας και άλλων διατάξεων που προβλέπουν αλληλέγγυα ευθύνη των εκπροσώπων νομικών προσώπων».

Επισημαίνεται ότι τα ως άνω αναφερόμενα, ως προς την εφαρμογή της προτεινόμενης ρύθμισης και σε χρέη προς το Δημόσιο και προς Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, καθώς και τη μη εφαρμογή, εν προκειμένω, του άρθρου 50 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας και άλλων διατάξεων που προβλέπουν αλληλέγγυα ευθύνη των εκπροσώπων νομικών προσώπων, δεν φαίνεται να τελούν σε αντιστοιχία με το γράμμα της προτεινόμενης διάταξης.

24. Επί του άρθρου 197

Με την παράγραφο 4 ορίζεται ότι: «[π]αράλειψη παροχής συνδρομής και των απαιτούμενων στοιχείων από τον οφειλέτη ή, στην περίπτωση νομικού προσώπου, από τους εκπροσώπους του, στο πλαίσιο διαδικασίας του παρόντος νόμου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών ή χρηματική ποινή». Η αρχή της νομιμότητας επιβάλλει να περιγράφεται με σαφήνεια στον νόμο η αξιόποινη συμπεριφορά και, ως εκ τούτου, θα ήταν νομοτεχνικά ορθότερο να προσδιορισθεί η έννοια της «συνδρομής στο πλαίσιο διαδικασίας του παρόντος νόμου», ενδεχομένως με παραπομπή σε συγκεκριμένες διατάξεις του παρόντος.

25. Επί του άρθρου 205

Στην παράγραφο 1 ορίζονται τα εξής: «Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης μπορεί να ορίζεται ότι οι δημοσιεύσεις του της παρ. 1 του άρθρου 84 λαμβάνουν χώρα αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο». Ως δημοσίευση νοείται, εν προκειμένω, η δημοσίευση στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας του άρθρου 213 περίληψης της δικαστικής απόφασης που κηρύσσει, ανακαλεί την πτώχευση ή παύει της εργασίες της πτώχευσης, όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 84. Ειδικά δε η παράγραφος 1 του άρθρου 84 ορίζει ότι οι περιλήψεις «δημοσιεύονται με επιμέλεια του συνδίκου, του οφειλέτη ή οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον». Δεδομένης της φύσεως των δικαιοδοτικών καθηκόντων, σε συνδυασμό προς όσα εκτέθηκαν στις παρατηρήσεις επί του άρθρου 72 του παρόντος, θα ήταν ενδεχομένως νομοτεχνικά ορθότερη η αναδιατύπωση της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ως εξής: «Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης μπορεί να ορίζεται ότι οι αποφάσεις της παρ. 1 του άρθρου 84 δημοσιεύονται και αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο».

Περαιτέρω, με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του παρόντος παρέχεται εξουσιοδότηση να ορίζεται, με υπουργική απόφαση, ύστερα από εισήγηση του Ειδικού Γραμματέα Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, μέθοδος προσδιορισμού των εύλογων δαπανών διαβίωσης του οφειλέτη άλλη από τις οριζόμενες στην παράγραφο 2 του άρθρου 73 του ν. 4389/2016. Στην εν λόγω διάταξη, που αφορά αρμοδιότητες του Κυβερνητικού Συμβουλίου Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, ορίζονται τα εξής: «Στο πλαίσιο της εντολής του, το Συμβούλιο ορίζει με απόφασή του την έννοια του “συνεργάσιμου δανειολήπτη” και προβαίνει ετησίως στην εκτίμηση των “εύλογων δαπανών διαβίωσης”, με βάση τα ετήσια στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Η απόφαση αυτή δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ο δε ορισμός του “συνεργάσιμου δανειολήπτη” και η εκτίμηση των “εύλογων δαπανών διαβίωσης”, που περιέχονται σε αυτήν, ενσωματώνονται και αποτελούν μέρος του Κώδικα Δεοντολογίας της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 4224/2013 (Α΄ 288), προκειμένου να αξιοποιηθούν στις απόπειρες εξωδικαστικού συμβιβασμού και ενώπιον των δικαστηρίων». Παρατηρείται ότι, ως προς τον προσδιορισμό των εύλογων δαπανών διαβίωσης, από την αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου, που περιλαμβάνεται στην ανάλυση συνεπειών ρύθμισης, δεν προκύπτει λόγος που να δικαιολογεί τη διαφορετική αντιμετώπιση των κατηγοριών οφειλετών τις οποίες αφορά το παρόν νομοσχέδιο.

26. Επί του άρθρου 217

Με το άρθρο αυτό δίδονται ορισμοί για την εφαρμογή των θεσπιζόμενων ρυθμίσεων επί ευάλωτων οφειλετών. Παρατηρείται ότι, στο πρώτο εδάφιο («Για τις ανάγκες του παρόντος ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:»), πρέπει να προσδιορισθεί αν οι ορισμοί αφορούν το σύνολο του νομοσχεδίου ή μόνο το Βιβλίο Τρίτο ή μόνο το Μέρος Δεύτερο του εν λόγω Βιβλίου.

Με την περίπτωση ε' ορίζεται ότι «ως “κύρια κατοικία” νοείται το ακίνητο το οποίο έχει δηλώσει ο οφειλέτης ως κατοικία του στην τελευταία φορολογική δήλωση που προηγείται της αίτησης του άρθρου 219 ή όπως προκύπτει από άλλα στοιχεία που αποδεικνύουν επαρκώς τη χρήση του ακινήτου ως κύρια κατοικία του, σε περίπτωση που έχει μεταβληθεί η κύρια κατοικία του οφειλέτη, από τον χρόνο υποβολής της τελευταίας φορολογικής δήλωσης. Για τον προσδιορισμό της πλήρωσης των κριτηρίων της περ. α, ως αξία της κύριας κατοικίας λαμβάνεται η αντικειμενικά προσδιοριζόμενη φορολογική της αξία».

Ως προς την «τελευταία φορολογική δήλωση» ισχύουν τα ανωτέρω αναφερθέντα επί του άρθρου 78.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι η «αντικειμενικά προσδιοριζόμενη φορολογική» αξία της κύριας κατοικίας υπολογίζεται βάσει των άρθρων 41 και 41Α του ν. 1249/1982, και δεν ταυτίζεται με την αξία που προσδιορίζεται βάσει του άρθρου 5 του ν. 4223/2013 για την επιβολή του συμπληρωματικού ΕΝ.Φ.Ι.Α.

27. Επί του άρθρου 226

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 ορίζεται ότι «[κ]ατά την απόκτηση του ακινήτου από τον φορέα απόκτησης και επαναμίσθωσης εφαρμόζονται οι φορολογικές και λοιπές διευκολύνσεις των άρθρων 86 και 87».

Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι οι διατάξεις των άρθρων 86 και 87 του νομοσχεδίου δεν φαίνεται να περιλαμβάνουν φορολογικές διευκολύνσεις.

Πέραν αυτού, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά το άρθρο 218 παρ. 1 του νομοσχεδίου, ο «φορέας απόκτησης και επαναμίσθωσης» είναι νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού τομέα στο οποίο παραχωρούνται τα σχετικά καθήκοντα και υποχρεώσεις βάσει σύμβασης παραχώρησης, η παροχή προς αυτόν φορολογικών διευκολύνσεων γίνεται υπό την επιφύλαξη των οριζόμενων στα άρθρα 107επ. της ΣυνθΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων.

28. Επί του άρθρου 232

Στο τέλος του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 3, θα μπορούσε, για λόγους σαφήνειας της ρύθμισης, να προστεθεί η φράση «από τη λήψη της απόφασης αυτής».

29. Επί του άρθρου 240

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5, η φράση «σε ανταπόκριση σε έγγραφο αίτημα πιστωτή», θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να αναδιατυπωθεί ως εξής: «σε ανταπόκριση εγγράφου αιτήματος πιστωτή».

30. Επί του άρθρου 242

Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2, θα μπορούσε, για λόγους σαφήνειας, η λέξη «διακριτά» να αντικατασταθεί από τη λέξη «αυτοτελώς».

31. Επί του άρθρου 253

Στην παράγραφο 1 ως προθεσμία έφεσης ορίζεται για τον διωκόμενο 1 μήνας από την επίδοση της απόφασης και, πάντως, όχι πέραν των 3 μηνών από την έκδοσή της, ενώ για τον Υπουργό Οικονομικών, 3 μήνες από την επίδοση της απόφασης στον διωκόμενο, ήτοι, ασχέτως του χρόνου έκδοσής της. Ανεξαρτήτως του ότι δεν προκύπτει, εν προκειμένω, ιδιαίτερος λόγος που να δικαιολογεί την ανωτέρω διαφορετική μεταχείριση, παρατηρείται ότι θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η προβλεπόμενη για τον διωκόμενο προθεσμία να ορισθεί με αναδιατύπωση του σχετικού χωρίου του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του παρόντος, ως εξής: «Ο διωκόμενος (...) έχει δικαίωμα να ασκήσει έφεση εντός τριών (3) μηνών από την έκδοση της απόφασης και πάντως όχι μετά την πάροδο ενός (1) μηνός από την επίδοση της απόφασης σε αυτόν».

32. Επί των άρθρων 260-262

Τα εν λόγω άρθρα περιλαμβάνονται στο τέταρτο μέρος του τέταρτου βιβλίου ως μόνο Κεφάλαιο (Α'), το οποίο θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να διαγραφεί, ώστε τα άρθρα να αποτελούν το τέταρτο μέρος.

33. Επί του άρθρου 263

Στην παράγραφο 1 γίνεται λόγος για εκκίνηση προθεσμίας μετά την ημερομηνία του άρθρου 263, η οποία δεν προκύπτει από τις εν λόγω διατάξεις, και χρήζει αποσαφήνισης, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας.

34. Επί του άρθρου 267

Με την προτεινόμενη διάταξη αντικαθίσταται η παράγραφος 2 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016. Ως προς την αναφορά στην «υπουργική απόφαση 2063/Δ1632/2011 (Β' 266), όπως εκάστοτε ισχύει», για τον προσδιορισμό παραβάσεων της εργατικής νομοθεσίας ως «υψηλής» ή «πολύ υψηλής» σοβαρότητας, επισημαίνεται ότι η ανωτέρω απόφαση έχει καταργηθεί με την υπουργική απόφαση 29164/755/27.06.2019 (ΦΕΚ Β' 2686).

35. Επί του άρθρου 268

Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση, «1. Συμβατικές ρήτρες αναπροσαρμογής ασφαλιστρών σε μακροχρόνιες συμβάσεις ασφάλισης υγείας μπορούν να εξαρτούν την αναπροσαρμογή από αντικειμενικούς παράγοντες, που στηρίζονται στην αρχή της καταλληλότητας, ήτοι σε πραγματικά και επίκαιρα δεδομένα της ιδιωτικής ασφάλισης υγείας, όπως ιδίως η ηλικία του ασφαλισμένου και δείκτες, που είναι σαφείς, αντικειμενικοί, ευρέως προσβάσιμοι και επαληθεύσιμοι από τα συμβαλλόμενα μέρη, οι οποίοι διαμορφώνουν την τελική τιμή του ασφαλίστρου ανά έτος αναφοράς. Η συμμόρφωση των προαναφερόμενων ρητρών με την αρχή της διαφάνειας και ιδίως με τις παρ. 1, 6 και 7 περ. ε) και ια) του άρθρου 2 πληρούται με μόνο τον προσδιορισμό των παραγόντων και δεικτών, από τους οποίους εξαρτάται η αναπροσαρμογή των ασφαλιστρών, στη σύμβαση ασφάλισης. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων μπορεί να καθορίζονται οι κρίσιμοι δείκτες ή παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η αναπροσαρμογή.

2. Σε περίπτωση που η αναπροσαρμογή ευρίσκεται εκτός των ορίων των παραγόντων και δεικτών της παρ. 1, οι ασφαλιστικές εταιρίες οφείλουν να ενημερώνουν τους λήπτες της ασφάλισης για το ύψος της αναπροσαρμογής των ασφαλιστρών, παρέχοντας διευκρινίσεις για την απόκλιση από τα όρια των παραγόντων και δεικτών της παρ. 1. Η ενημέρωση γίνεται από την ασφαλιστική εταιρία εντός προθεσμίας εξήντα (60) τουλάχιστον ημερολογιακών ημερών πριν από κάθε επερχόμενη αναπροσαρμογή».

Όπως αναφέρεται σχετικά στον πίνακα που φέρει τον τίτλο «Σύνοψη στόχων κάθε άρθρου» και αποτελεί μέρος της «Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης» (σελ. 632-633), «[ε]ξειδικεύεται, με την πρόβλεψη ενδεικτικών κριτηρίων, η αρχή της διαφάνειας προς όφελος των ληπτών της ασφάλισης και των ασφαλισμένων. Με άλλα λόγια, η ρύθμιση παρέχει προστασία στους λήπτες της ασφάλισης με την ιδιότητά τους ως καταναλωτών, επειδή προβλέπει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των κριτηρίων στις ρήτρες αναπροσαρμογής προς αποφυγή αδιαφάνειας (...) Επιπλέον, η εν λόγω διάταξη εξασφαλίζει μακροπρόθεσμα τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών επιχειρήσεων προς όφε-

λος των ασφαλισμένων, καθώς με τα ενδεικτικά κριτήρια αναπροσαρμογής ρυθμίζεται η αναπροσαρμογή των ασφαλιστρών βάσει αρχών, όπως η διαφάνεια και η καταλληλότητα. Περαιτέρω, αποφεύγονται περιπτώσεις οι οποίες θα οδηγούσαν σε ακυρότητα αυτών των ρητρών και ως εκ τούτου αδυναμία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων να προβαίνουν σε αναπροσαρμογή των ασφαλιστρών εις βάρος της κεφαλαιακής τους επάρκειας εν τέλει».

Παρατηρείται, καταρχάς, ότι η νομοτεχνική ένταξη της ανωτέρω ρύθμισης, ως αυτοτελούς άρθρου υπό τον τίτλο «Γενικοί Όροι Συναλλαγών – Καταχρηστικοί Γενικοί Όροι», στον ν. 2251/1994, όπως έχει κωδικοποιηθεί με την υπ' αριθ. 5338/2018 υπουργική απόφαση (Β' 40), δεν παρίσταται δόκιμη, αφενός, διότι αφορά συγκεκριμένη κατηγορία συμβάσεων (ασφάλισης υγείας), και όχι κάθε σύμβαση στην οποία ένας εκ των συμβαλλομένων είναι καταναλωτής, και, αφετέρου, διότι από τη διατύπωσή της προκύπτει ότι καταλαμβάνει γενικά λήπτες της ασφάλισης, και όχι μόνο καταναλωτές.

Πέραν αυτού, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

α) Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 6 ν. 2251/1994, «[γ]ενικοί όροι συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, ο σκοπός της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται». Περαιτέρω με την παράγραφο 7 του άρθρου 2 ν. 2251/1994 ορίζεται ότι, σε κάθε περίπτωση καταχρηστικοί είναι ιδίως όροι που, μεταξύ άλλων, «...ε) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο, ειδικό και σπουδαίο λόγο, ο οποίος να αναφέρεται στη σύμβαση. [...] ι) επιτρέπουν στον προμηθευτή να μην εκτελέσει τις υποχρεώσεις του, χωρίς σπουδαίο λόγο, ια) χωρίς σπουδαίο λόγο αφήνουν το τίμημα αόριστο και δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό του με κριτήρια ειδικά καθορισμένα στη σύμβαση και εύλογα για τον καταναλωτή (...)». Οι περιπτώσεις αυτές, γίνεται δεκτό ότι θεσπίζουν τεκμήριο ότι οι αδιαφανείς ρήτρες είναι καταχρηστικές, δεδομένου ότι δεν επιτρέπουν στον καταναλωτή σαφή πρόβλεψη για τα ουσιώδη ή έστω για κρίσιμα στοιχεία της σύμβασης (Βλ., αντί άλλων, Γ. Δέλλιο, σε Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, επιμ. Ελ. Αλεξανδρίδου), 3η έκδοση, 2018, αρ. 30 επ. Επίσης ΟΛΑΠ 15/2007, η οποία κάνει λόγο για την αρχή της διαφάνειας ως γενικής καθοδηγητικής αρχής, ΑΠ 652/2010).

Εξ άλλου, με τις ανωτέρω ρυθμίσεις του ν. 2251/1994 ενσωματώθηκε

στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95 της 21ης.4.1993, σ. 29–34), όπως ισχύει. Το άρθρο 3 της Οδηγίας ορίζει τότε μια ρήτρα είναι καταχρηστική, ενώ στην Οδηγία έχει τεθεί Παράρτημα με κατάλογο ρητρών, οι οποίες δύνανται να κηρυχθούν καταχρηστικές. Μεταξύ αυτών η περίπτωση ι) σύμφωνα με την οποία είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές οι ρήτρες που « (...) επιτρέπουν στον επαγγελματία να τροποποιεί μονομερώς τους όρους της σύμβασης χωρίς σοβαρό λόγο ο οποίος να προβλέπεται στη σύμβαση». Όπως αναφέρεται στο προοίμιο της Οδηγίας, «ο κατάλογος των ρητρών που περιέχεται στο παράρτημα είναι, κατ' ανάγκην, ενδεικτικός και επομένως, δεκτικός προσθηκών, ή αυστηρότερης διατύπωσης ιδίως όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής αυτών των ρητρών, από τα κράτη μέλη στα πλαίσια της νομοθεσίας τους».

Στην ανωτέρω Οδηγία βρίσκει έρεισμα και η αρχή της διαφάνειας των προδιατυπωμένων συμβατικών όρων που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης. Σύμφωνα με το άρθρο 5 εδ. α' και β' της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, «[σ]την περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία». Η ρύθμιση αυτή εισάγει τεκμήριο μη δεσμευτικότητας των αδιαφανών συμβατικών όρων υπέρ του καταναλωτή. Ειδικότερη εκδήλωση της αρχής της διαφάνειας αποτελεί η περίπτωση ι' του Παραρτήματος της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, το οποίο χαρακτηρίζει ως δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές, ρήτρες που επιτρέπουν στον προμηθευτή να τροποποιεί μονομερώς τους όρους της σύμβασης, χωρίς σοβαρό λόγο, ο οποίος να προβλέπεται στη σύμβαση. Η αρχή της διαφάνειας δεν αναφέρεται μόνο στην τιμή και την παροχή, αλλά καταλαμβάνει την εν γένει θέση του καταναλωτή και περιλαμβάνει την αρχή της «προβλεψιμότητας» των όρων της σύμβασης.

Υπό το φως των ανωτέρω ρυθμίσεων, επισημαίνεται πάγια νομολογία, μετά την έκδοση της απόφασης του Αρείου Πάγου 1030/2001, κατόπιν συλλογικής αγωγής, σύμφωνα με την οποία «[σ]ε περίπτωση επιφυλαχθέντος στον προμηθευτή, όπως είναι ο ασφαλιστής, δικαιώματος αναπροσδιορισμού των ασφαλιστρών πρέπει να αναφέρονται κατά τρόπο ορισμένο όσο είναι δυνατό οι προϋποθέσεις αυτού και το δεδομένο πλαίσιο διαμορφώσεως. Από τις αρχές της καλής πίστεως επιτάσσεται ότι συγκεκριμένος Γ.Ο.Σ. πρέπει να προσφέρει στον καταναλωτή επαρκή γνώση των οικονομικών επι-

βαρύνσεων που αυτός αναλαμβάνει στο βαθμό που από τις περιστάσεις προκύπτει ότι κάτι τέτοιο μπορεί να αξιωθεί. Ο προμηθευτής ενεργεί κατά τρόπο καταχρηστικό, αν δεν συμμορφώνεται προς τις επιταγές αυτές. Τέτοια χαρακτηριστικά έχει ο Γ.Ο.Σ. εκείνος που επιτρέπει στον ασφαλιστή ως προμηθευτή να προβεί αυτός μονομερώς σε μεταβολή των ασφαλίσεων σε οποιαδήποτε ημερομηνία ανανέωσης της συμβάσεως ασφαλίσεως. Σε μια τέτοια περίπτωση ο αντισυμβαλλόμενος-καταναλωτής παραδίδεται στην κρίση του προμηθευτή για την ορθότητα και αναγκαιότητα της αναπροσαρμογής χωρίς αυτός να μπορεί να προβλέψει κάτω από ποιες προϋποθέσεις και σε ποια έκταση θα υποστεί πρόσθετες επιβαρύνσεις. Ο τυχόν καταχρηστικός χαρακτήρας ενός τέτοιου όρου δεν αίρεται από την παρεχόμενη στον καταναλωτή δυνατότητα να καταγγείλει τη σύμβαση μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Τέτοια δυνατότητα δεν μεταβάλλει σε τίποτε την αβεβαιότητα ενδεχομένων μελλοντικών επιβαρύνσεων του καταναλωτή». Αντίστοιχα, Ε-φΑθ 1407/2002, 4788/2008.

Υπό το φως των ανωτέρω, εκφράζεται ο ακόλουθος προβληματισμός επί της παραγράφου 1 της προτεινόμενης ρύθμισης: Τα εδάφια β' και γ' της παραγράφου 1 ορίζουν ότι «[η] συμμόρφωση των προαναφερόμενων ρητρών με την αρχή της διαφάνειας και ιδίως με τις παρ. 1, 6 και 7 περ. ε) και ια) του άρθρου 2 πληρούται με μόνο τον προσδιορισμό των παραγόντων και δεικτών, από τους οποίους εξαρτάται η αναπροσαρμογή των ασφαλίσεων, στη σύμβαση ασφάλισης. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων μπορεί να καθορίζονται οι κρίσιμοι δείκτες ή παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η αναπροσαρμογή». Η απαρίθμηση αντικειμενικών παραγόντων από τους οποίους εξαρτάται η αναπροσαρμογή ασφαλίσεων σε μακροχρόνιες συμβάσεις ασφάλισης υγείας, που στηρίζονται στην αρχή της καταλληλότητας, ήτοι σε πραγματικά και επίκαιρα δεδομένα της ιδιωτικής ασφάλισης υγείας, όπως ιδίως η ηλικία του ασφαλισμένου και δείκτες που είναι σαφείς, αντικειμενικοί, ευρέως προσβάσιμοι και επαληθεύσιμοι από τα συμβαλλόμενα μέρη, οι οποίοι διαμορφώνουν την τελική τιμή του ασφαλίστρου ανά έτος αναφοράς, για να ανταποκρίνεται αυτό στις απαιτήσεις της υπερεθνικού χαρακτήρα αρχής της διαφάνειας των συμβατικών όρων, κατά την έννοια που αναλύθηκε ανωτέρω, προϋποθέτει και αναφορά στη βαρύτητα (ποσοστό) καθενός από τα κριτήρια αυτά. Διαφορετικά, καταλείπεται η δυνατότητα διαμόρφωσης των ποσοστών αυτών κατά περίπτωση, και εκ των υστέρων (μετά τη σύναψη της σύμβασης), μονομερώς από τις ασφαλιστικές εταιρίες, η οποία ισοδυναμεί με εν μέρει μονομερή τροποποίηση ουσιώδους όρους της ασφαλιστικής σύμβασης, δηλαδή του ασφαλίστρου, χωρίς σοβαρό λόγο που να προβλέπεται στη σύμβαση (Περίπτωση ι' του Παραρτήμα-

τος καταχρηστικών ρητρών της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ) και, ενδεχομένως, κατά τρόπο αδιαφανή, υπό την έννοια ότι ο ασφαλισμένος δεν θα μπορεί ούτε να προβλέψει υπό ποιες προϋποθέσεις και σε ποια έκταση θα υποστεί πρόσθετες επιβαρύνσεις και, πιθανώς, ούτε να ελέγξει τις επιβαρύνσεις αυτές. Η ως άνω καταλειπόμενη προς τον προμηθευτή (την ασφαλιστική εταιρεία) ευχέρεια δημιουργεί αβεβαιότητα στον καταναλωτή, που είναι το κατά τεκμήριο ασθενέστερο συναλλακτικά μέρος στην ως άνω σύμβαση προσχώρησης, ως προς τις μελλοντικές οικονομικές επιβαρύνσεις του, αλλά και ως προς τη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων του που απορρέουν από μια τόσο σημαντική σύμβαση, όπως αυτή της μακροχρόνιας ασφάλισης υγείας. Ο ενδεχόμενος καταχρηστικός χαρακτήρας ενός τέτοιου όρου, όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με τη νομολογία (αντί άλλων, ΑΠ 1030/2001), δεν αίρεται από την παρεχόμενη, με την προτεινόμενη ρύθμιση, στον καταναλωτή, δυνατότητα να καταγγείλει τη σύμβαση εντός ορισμένης προθεσμίας.

Συνεπώς, οι ανωτέρω προτεινόμενες ρυθμίσεις δεν συνάδουν ούτε με την αρχή της διαφάνειας ούτε με τις αναφερθείσες διατάξεις της οδηγίας 93/13/ΕΕ και συγκεκριμένα, η παράθεση κριτηρίων και δεικτών αναπροσαρμογής των ασφαλιστρών, χωρίς εξειδίκευση και προσδιορισμό της βαρύτητάς τους στην ίδια την ασφαλιστική σύμβαση, κατά τρόπο που να επιτρέπει στον καταναλωτή να υπολογίσει, έστω κατά προσέγγιση, το εύρος των οικονομικών δεσμεύσεων που αναλαμβάνει, αλλά και να ελέγξει την εφαρμογή των αναπροσαρμογών αυτών. Ζήτημα το οποίο δεν θεραπεύεται από τον νομοθετικό χαρακτηρισμό τους είτε ως επαρκών για την πλήρωση των ανωτέρω προϋποθέσεων είτε ως μη καταχρηστικών.

β) Επί των παραγράφων 2 και 3 της προτεινόμενης ρύθμισης: Οι ως άνω διατάξεις ορίζουν ότι, σε περίπτωση κατά την οποία η αναπροσαρμογή ευρίσκεται εκτός των ορίων των παραγόντων και δεικτών της παραγράφου 1 ή είναι ασαφής ή ελλιπής, και δεν πληροί τις αρχές της διαφάνειας και της καταλληλότητας, παρέχεται η δυνατότητα, κατόπιν σχετικής ενημέρωσης του λήπτη της ασφάλισης από την ασφαλιστική εταιρεία, και εφόσον αυτός δεν συμφωνεί με την εκ του νόμου αναπροσαρμογή της παρ. 1 του παρόντος, να καταγγείλει τη σύμβαση εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.

Εν προκειμένω σημειώνεται ότι αν η ρήτρα για την αναπροσαρμογή των ασφαλιστρών στις ασφαλιστικές συμβάσεις μακροχρόνιας ασφάλισης υγείας είναι ασαφής ή ελλιπής, ή δεν πληροί την αρχή της διαφάνειας, ή εισάγεται στη σχετική σύμβαση προσχώρησης κατά τρόπο που δεν είναι σαφής και κατανοητός, συνιστά εμπορική πρακτική η οποία αντίκειται στα εξής άρθρα της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ: ι) Στο άρθρο 4 παρ. 2, το οποίο ορίζει ότι «[η] εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά ούτε τον καθορισμό

του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό». ii) Στο άρθρο 5, σύμφωνα με το οποίο, «[σ]την περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία». iii) Στην περίπτωση ι' του Παραρτήματος της Οδηγίας αναφορικά με την απαγόρευση μονομερούς τροποποίησης όρων της σύμβασης, χωρίς σοβαρό λόγο, ο οποίος να αναφέρεται σε αυτή.

Ο τυχόν παράνομος ως αντίθετος στις ανωτέρω ρυθμίσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης χαρακτήρας της πρακτικής προμηθευτή (εν προκειμένω ασφαλιστικής εταιρείας) δεν αίρεται εκ της προγενέστερης ενημέρωσης του καταναλωτή και της παροχής σε αυτόν δικαιώματος καταγγελίας, αλλά, αντίθετα, έχει ως συνέπεια, κατ' εφαρμογή των ανωτέρω, τη μη δέσμευση του καταναλωτή από τον σχετικό καταχρηστικό όρο, και πάντως, εν αμφιβολία, την ερμηνεία του ασαφούς ή ελλιπούς όρου υπέρ των συμφερόντων του καταναλωτή. Επομένως, από τον προστατευτικό σκοπό, τόσο της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, όσο και του άρθρου 2 του ν. 2251/1994, συνάγεται ότι από την ακυρότητα του καταχρηστικού όρου μπορεί να γεννηθεί σχετική ακυρότητα υπέρ του καταναλωτή, ο οποίος, συνήθως, έχει συμφέρον στη διατήρηση της μακροχρόνιας ασφαλιστικής σύμβασης υγείας, χωρίς τον άκυρο, ως καταχρηστικό, όρο.

Επιπροσθέτως, με τη διατύπωση της προτεινόμενης ρύθμισης, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο επίκλησης ασαφειών, για τις οποίες δεν θα ευθύνεται ο καταναλωτής, δεδομένου ότι πρόκειται για συμβάσεις προσχώρησης, με συνέπεια ο λήπτης της ασφάλειας να οδηγείται στο δίλημμα, είτε να αποδέχεται την προτεινόμενη αναπροσαρμογή, με τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν ως προς την έλλειψη βαρύτητας των κριτηρίων, είτε να αναγκάζεται να προβαίνει σε καταγγελία της σύμβασης.

γ) Περαιτέρω, η παράγραφος 4 της προτεινόμενης ρύθμισης ορίζει ότι οι ρυθμίσεις των παρ. 2 και 3 καταλαμβάνουν και υφιστάμενες συμβάσεις μακροχρόνιας ασφάλισης υγείας. Η ρύθμιση αυτή εισάγεται ως νομοθετική παρέμβαση σε μακροχρόνιες συμβάσεις ασφάλισης υγείας, προς την κατεύθυνση της παροχής στον ένα συμβαλλόμενο στη σύμβαση προσχώρησης (δηλαδή στην ασφαλιστική εταιρεία) της δυνατότητας αναπροσαρμογής πέραν των ορίων και των αντικειμενικών κριτηρίων και δεικτών της παρ. 1, με υποχρέωση ενημέρωσης σχετικά των καταναλωτών εντός προθεσμίας 60 η-

μερολογιακών ημερών πριν από κάθε επερχόμενη αναπροσαρμογή, προκειμένου, αν δεν συμφωνούν, να καταγγείλουν τη σύμβαση.

Επί της ρύθμισης αυτής διατυπώνονται οι εξής προβληματισμοί:

αα) Παρέχει τη δυνατότητα μονομερούς τροποποίησης και, ειδικότερα, μονομερούς αναπροσαρμογής του ουσιαστικού όρου της ασφαλιστικής σύμβασης που είναι τα ασφάλιστρα, χωρίς σοβαρό λόγο προβλεπόμενο στη σύμβαση, άρα, κατά τρόπο που δεν συνάδει με την αρχή της διαφάνειας, όπως αυτή αποτυπώνεται στην περίπτωση ι΄ Παραρτήματος καταχρηστικών ρητρών της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ).

ββ) Συνιστά, ως αναδρομική διαπλαστική παρέμβαση σε ισχύουσα συμβατική σχέση, απόκλιση από την αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας και της ελευθερίας των συμβάσεων, έκφανση της οποίας συνιστά η αρχή *pacta sunt servanda* (οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται, ΑΚ 361), η οποία βρίσκει έρεισμα και στο δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας των συμβαλλομένων (άρθρο 5 παρ. 1, Βλ. Μιχ. Σταθόπουλο, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, ε΄ έκδοση, παρ. 13 αρ. 6 επ., 55 επ.). Η αρχή αυτή δύναται να καμφθεί με την επίκληση ειδικών λόγων βασιζόμενων στην καλή πίστη και τις ειδικές περιστάσεις, με όριο την κατάχρηση δικαιώματος (ΑΚ 281), όπως είναι οι συνθήκες ανωτέρας βίας. Η «νομοθετική παρέμβαση στην εξέλιξη ήδη συνεστημένης συμβατικής σχέσης συνιστά εξαιρετικό μέτρο και δικαιολογείται για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος (...)» (ΟλΣΤΕ 1909/2001). Επίσης ΟΛΑΠ 4/1998, σύμφωνα με την οποία, είναι «ανεπίτρεπτη η μεταγενέστερη επέμβαση του νομοθέτη, εκτός αν τούτο επιβάλλεται για την προστασία των δικαιωμάτων των άλλων ή από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος» (ΟΛΑΠ 33/2002, ΑΠ 808/2010, 1256/2012).

γγ) Στην πράξη, στον καταναλωτή, που δεν δύναται να ανταποκριθεί σε αναπροσαρμογή ασφαλίσεων πέραν των ορίων της παρ. 1 της προτεινόμενης ρύθμισης, ουσιαστικά δεν καταλείπεται επιλογή άλλη από την καταγγελία της σύμβασης μακροχρόνιας ασφάλισης υγείας. Η καταγγελία αυτή είναι πιθανόν να συνεπάγεται σοβαρή περιουσιακή ζημία για τον ασφαλισμένο, λόγω της απόσβεσης του ενοχικού δικαιώματός του ως προς την ασφαλιστική παροχή, κατόπιν της άσκησης του δικαιώματος καταγγελίας στο οποίο κατευθύνεται εξαιτίας της ενδεχομένως αδιαφανούς και καταχρηστικής αναπροσαρμογής του ασφαλίστρου, ιδίως αν ο λήπτης της ασφάλισης αδυνατεί να συνάψει νέα σύμβαση παρεμφερούς περιεχομένου με άλλη ασφαλιστική εταιρία, ή αν η σύμβαση ήδη εκτελείται επί πολλά έτη, ή αν ο ασφαλισμένος βρίσκεται σε ηλικία τέτοια, ώστε να μην του παρέχεται πλέον από ασφαλιστική εταιρεία η δυνατότητα να συνάψει νέα μακροχρόνια σύμβαση ασφάλισης υγείας.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η νομοθετική παρέμβαση σε υφιστάμενη σύμβαση προσχώρησης και η ενδεχομένως απορρέουσα απώλεια για τον λήπτη της ασφάλισης, του δικαιώματος που γεννάται με την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου, δύναται να οδηγήσει σε στέρηση περιουσίας, η οποία δεν φαίνεται να συνάδει με το άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974, ρυθμίσεις οι οποίες εφαρμόζονται και επί ενοχικών δικαιωμάτων και περιουσιακά αποτιμητών προσδοκιών και πιθανοτήτων (βλ. ιδίως ΟΛΑΠ 40/1998, ΑΠ 634/2013). Έτσι και το άρθρο 17 παρ. 1 εδ. β και γ του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

δ) Τέλος, με την παράγραφο 5 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι, σε περίπτωση «που ο λήπτης της ασφάλισης έχει ζητήσει εγγράφως με κάθε μέσο να λάμβάνει τις πάσης φύσεως ενημερώσεις ή απευθυντές δηλώσεις με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), (...) η αποστολή μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) (...) αποτελ[εί] τεκμήριο ότι οι πάσης φύσεως ενημερώσεις ή απευθυντές δηλώσεις περιήλθαν στον λήπτη της ασφάλισης και ότι ο τελευταίος έλαβε γνώση αυτών».

Το ως άνω θεσπιζόμενο τεκμήριο γνώσης, απλώς και μόνο διά της αποστολής μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, και όχι διά της λήψης και ανάγνωσης αυτού, πιστοποιούμενης από αντίστοιχο μήνυμα του παραλήπτη προς τον αποστολέα, που, κατ' αποτέλεσμα, μεταθέτει στον καταναλωτή/λήπτη της ασφάλισης το βάρος απόδειξης αρνητικού γεγονότος (της μη παραλαβής ή της μη ανάγνωσης του μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) δεν φαίνεται να συνάδει με την υπερνομοθετικής ισχύος αρχή της δίκαιης δίκης και δεν συμβαδίζει με τα δεδομένα της κοινής πείρας. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι ανατρέπεται διά του ισχυρισμού και μόνο του λήπτη της ασφάλισης ότι δεν παρέλαβε το μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, υπό το φως της, και υπερνομοθετικής ισχύος, αρχής της εύνοιας προς τον καταναλωτή.

Κατά τούτο, αν ο νομοθέτης κρίνει ότι η αποστολή απευθυντών δηλώσεων βούλησης μέσω απλού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου παρέχει ασφάλεια δικαίου, η ρύθμιση χρήζει αναδιατύπωσης κατά τα πρότυπα των άρθρων 29 και 30 του ν. 4727/2020 (Ψηφιακή Διακυβέρνηση), σύμφωνα με τα οποία, το σύστημα γνωστοποίησης του αποστολέα πρέπει να επιτρέπει την εξακρίβωση, μεταξύ άλλων, και του χρόνου, κατά τον οποίο έλαβε χώρα η «παραλαβή και η πρόσβαση στο περιεχόμενο του εν λόγω εγγράφου, η οποία συνεπάγεται έναρξη των έννομων συνεπειών και των προθεσμιών», ενώ ο προσδιορισμός του χρόνου παραλαβής εγγράφων που διακινούνται ηλεκτρονικά γίνεται «αποκλειστικά ως εξής: α) είτε με χρήση της εγκεκριμένης ηλεκτρο-

--
νικής υπηρεσίας συστημένης παράδοσης, (...), β) είτε με χρήση αυτόματης ηλεκτρονικής επιβεβαίωσης παραλαβής, γ) είτε με χρήση μη αυτόματης ηλεκτρονικής επιβεβαίωσης παραλαβής».

Αθήνα, 21 Οκτωβρίου 2020

Οι Εισηγητές
Κωνσταντίνος Δεληκωστόπουλος
Αθανασία Διονυσοπούλου
Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Αθηνά Κοντογιάννη
Νικόλαος Παπαχρήστος
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών